

Vejledning for emnet uddannelse og job

De lovgivningsmæssige rammer for Fælles Mål er med lov nr. 1445 af 12. december 2017 blevet ændret med henblik på en lempelse af bindingsgraden ved at reducere antallet af Fælles Mål. Dette er gennemført ved, at færdigheds- og vidensmålene i Fælles Mål er gjort vejledende, således at de bindende elementer i Fælles Mål nu udgøres af fagformål, kompetencemål samt færdigheds- og vidensområder. Denne undervisningsvejledning er blevet gennemskrevet i maj 2018 med henblik på, at undervisningsvejledningerne for fag og emner formelt set er i overensstemmelse med de ændrede lovgivningsmæssige rammer om Fælles Mål.

Frem mod skoleåret 2019/20 vil der blive gennemført et mere omfattende arbejde med at revidere læseplaner og undervisningsvejledninger. Dette skal understøtte, at disse i højere grad tager afsæt i de politiske intentioner bag ændringen i rammerne for Fælles Mål samt anbefalingerne fra rådgivningsgruppen om Fælles Mål. Dette vil bl.a. betyde, at læseplaner og vejledninger ikke i samme grad som tidligere vil fokusere på arbejdet med mål som udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen. Det vil i denne sammenhæng bl.a. blive tydeliggjort, at mål er en didaktisk kategori ud af flere.

1. Uddannelse og jobs identitet og rolle

I emnet uddannelse og job skal eleverne opnå viden om de alsidige muligheder, som uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet giver. Samtidig skal undervisningen i uddannelse og job medvirke til at styrke elevernes bevidsthed om alsidigheden i deres egne muligheder og forudsætninger. Centralt i uddannelse og job er, at eleverne bringer en mangfoldighed af viden og indtryk fra uddannelses-, arbejds- og voksenverdenen sammen med refleksioner om egne ønsker og mål for fremtidens karriereveje.

Uddannelse og job er kendetegnet af temaer og aktiviteter, hvor eleverne og undervisningen sammenføres med det omgivende samfund. Det gælder i de færdigheds- og vidensområder, som er indeholdt i uddannelse og job. Det gælder endvidere, når eleverne i fællesskab eller individuelt oplever og erfarer ved det personlige møde med uddannelsessteder, virksomheder og mennesker i uddannelse og på arbejdsmarkedet.

Disse mange perspektiver, på hvordan karriereveje kan udforme sig fra uddannelse til job og i arbejdsliv, er med til at udvide, udfordre og præcisere elevernes forestillinger om egne mulige valg af uddannelser og job.

En kerneopgave i emnet uddannelse og job er, at eleverne skal koble disse forestillinger til deres processuelle overvejelser om egne ønsker, ressourcer og mål. Denne proces har eleverne ikke blot i gang skoleforløbet igennem. Den vil desuden også indgå i elevernes

videre lærings- og karriereløb. Derfor har uddannelse og job fokus på, at eleverne også til brug i fremtiden lærer at træffe personlige og realistiske valg. Uddannelse og job bidrager således til elevernes karrierelæring også på sigt.

Elevernes udbytte af undervisningen i uddannelse og job danner endvidere grundlaget for den vejledning, som Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) forestår fra 7. klasse.

Når eleverne i udskolingen skal opnå et kvalificeret grundlag for at træffe valg af ungdomsuddannelse, har uddannelse og job således en vigtig opgave. For det er netop i mangfoldigheden og alsidigheden af de kundskaber og færdigheder, som eleverne igennem hele skoleforløbet opnår i uddannelse og job, at elevernes parathed til at vælge og parathed til uddannelse kan både udfordres og styrkes.

I forløbet fra børnehaveklassen til 9. klasse har uddannelse og job derfor afsæt i følgende kompetenceområder:

- Personlige valg
- Fra uddannelse til job
- Arbejdsliv

Undervisningen i de tre kompetenceområder skal tilrettelægges og udformes som en sammenhængende helhed gennem hele skoleforløbet.

Som obligatorisk, timeløst emne fra børnehaveklassen til 9. klasse indgår uddannelse og job i den fagopdelte undervisning, i tværgående emner, som selvstændige forløb, i den understøttende undervisning og i forbindelse med andre valgforberedende aktiviteter.

Undervisningen i uddannelse og job tilrettelægges i et samarbejde mellem skolen og Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU). UU-vejledere kan medvirke i undervisningen.

Elevernes udbytte af uddannelse og job skal desuden bidrage til elevplanens indhold og brug. Dette gælder skoleforløbet igennem. Det gælder også, når elevplanen indgår i vurderingen af elevernes uddannelsesparathed og endvidere anvendes ved elevernes overgang til ungdomsuddannelse.

1.1 Karrierelæring

Begrebet karriere bruges i dag som betegnelse for den livsbane, der er tilknyttet en persons uddannelses- og erhvervsmæssige forløb. Som følge heraf er undervisningen i uddannelse og job medvirkende til at forberede eleverne på deres karriereløb og vil derfor være at betragte som karrierelæring.

I denne læring er kendskabet til voksnes forskellige karriereveje en kilde til både viden, forståelse og refleksion. Samtidig udgår elevernes undersøgelse af egne karrieremuligheder også fra faktuelle informationer samt viden om vilkår og rammer for karrierevalg- og udvikling.

Afgørende for elevernes karrierelæring er også de indre og ydre faktorer, der indvirker på elevernes faglige, personlige og sociale udvikling samt læringsbetingelser. Derfor må undervisningens indhold og tilrettelæggelse tage afsæt i, at eleverne har forskellige tilgange og kontekster at forstå omverdenen og sig selv ud fra. Eleverne har med andre ord forskellige udgangspunkter for at kunne koble deres karriereønsker og motivation til karrierevalg.

Karrierelæringen og elevernes faglige og personlige udbytte heraf bygger derfor også på aktualiteten, relevansen og variationen af de læringsrum, som uddannelse og job giver eleverne mulighed for at udfolde sig i. Det handler både om, at undervisningen skal have overensstemmelse med uddannelses- og erhvervsmæssigt relevante fokusområder. Men væsentligt for elevernes udbytte er også, at der i forhold til indhold, aktiviteter og forløb skal opleves aktualitet og personlig relevans for den enkelte elev.

1.2 Udfordring af elevernes forestillinger om deres valg

Når undervisningen i uddannelse og job skal udvide og udfordre elevernes perspektiver på egne muligheder, involverer karrierelæringen mange forskellige elementer, der skal udvikle men også afgrænse elevernes indsigt i, hvad de kan og vil. I undervisningen skal eleverne undersøge, opleve, finde og bruge viden, finde inspiration, opsøge informationer og høste erfaringer. Undervejs reflekterer eleverne bl.a. over egne stærke og svage sider. Uddannelse og job medvirker således til at styrke elevernes forudsætninger for at træffe kompetente og meningsfulde valg.

1.3 Valgparathed – uddannelsesparathed

I formålet for uddannelse og job indgår, at elevernes uddannelsesparathed skal styrkes. I vurderingen af om elever i udskolingen er uddannelsesparate og dermed har de fornødne forudsætninger til at vælge, påbegynde og gennemføre ungdomsuddannelse, er elevens faglige, personlige og sociale forudsætninger i fokus. Heri er også elevernes parathed til at foretage valg et centralt element.

I uddannelse og job er personlige valg et af de tre kompetenceområder. Undervisningen i uddannelse og job skal dermed bidrage til udvikle elevernes valgkompetencer, hvormed eleverne bliver parate til at foretage et kvalificeret uddannelsesvalg.

I vejledningen og i fremtidige karrierevalg er de valgkompetencer, som skal udvikles i uddannelse og job endvidere vigtige, fx når eleverne senere møder omstillinger og forandringer og går nye karriereveje.

1.4 Emnespecifikke arbejds måder

Undervisningen i uddannelse og job skal som obligatorisk emne fra børnehaveklassen til 9. klasse placeres i de obligatoriske fag, i den understøttende undervisning, i tværfaglige forløb og i øvrige læringsforløb. uddannelse og job er kendetegnet af temaer og aktiviteter, der foregår i eller inddrager det omgivende samfund.

Det er dermed i forskellige typer lærings sammenhænge og -situationer, at kompetenceområderne fra uddannelse og job kan indgå. Dette giver afsmitning på emnets variation af arbejds måder, metoder og læremidler. Arbejds måder fra timefag, hvori uddannelse og job indgår, samt arbejds måder fra alle øvrige relevante aktiviteter, der inddrager færdigheder og viden fra uddannelse og job, vil dermed være i anvendelse. Heri er også arbejds måder, hvor eleverne afprøver sig selv i praktiske opgaver både i og uden for skolen.

I uddannelse og job er der samtidig fokus på udvikling af elevernes valg- og uddannelseskompetencer, karriereperspektiver og viden om uddannelse, job, erhverv og arbejdsmarkedet. Det betyder, at der skal indgå arbejds måder, hvor elevernes læring og refleksioner fra vidt forskellige sammenhænge skal bringes i tydelig sammenhæng med elevernes udbytte. Dette handler ikke mindst om, at eleverne selv skal opleve et betydningsfuldt, personligt og brugbart udbytte i forhold til karrierelæring og -valg.

Ligeledes vil der med inddragelse af Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) kunne gøres brug af arbejdsformer, som integrerer vejledningsmetoder, der har fokus på valgprocesser og valg.

Den variation af arbejds måder, som er indeholdt i uddannelse og job, understreger emnets særlige karakter og styrke; at eleverne fra flere vinkler, med brug af forskellige metoder og i mange sammenhænge henter relevante færdigheder og viden.

Et kvalificeret og klart udbytte af undervisningen er derfor betinget af, at der i såvel planlægningen som i valg af arbejds måder er en tydelighed af, hvor og hvordan emnet og dets mål indgår.

2. Undervisningens indhold og tilrettelæggelse

Læreren skal tilrettelægge undervisning med sin viden og erfaring, så hvert enkelt elev lærer så meget som muligt. Det er også vigtigt, at undervisningen er anvendelsesorienteret og varieret. I afsnittet gennemgås centrale overvejelser om undervisningens tilrettelæggelse og indhold i emnet uddannelse og job.

2.1 Undervisningsdifferentiering og inkluderende læring

I både undervisningen og aktiviteter i uddannelse og job indgår oplevelser og viden, der relaterer sig til muligheder i uddannelser, i job, på arbejdsmarkedet og i arbejdslivet.

Eleverne vil dermed i fællesskab og i fælles læringsforløb få udvidet deres karrierespæktiver.

Samtidig har uddannelse og job til opgave at kvalificere den enkelte elevs personlige valg. De læringserfaringer og den viden, eleverne opbygger, skal derfor kombineres med læringsaktiviteter, der retter sig imod den enkelte elevs forudsætninger, ønsker, motivation og mål.

Det bliver dermed ud fra et varieret kendskab til mange perspektiver og veje i uddannelser, job og arbejdsliv, at den enkelte elev skal nå til et personligt ejerskab af sit valg. Eleven har heri sit personlige afsæt og sin forståelse af sig selv og omverdenen i brug, når der skal udtrages viden og udvikles færdigheder.

Der er hermed andet og mere i spil end faktisk viden og evalueringsmulige færdigheder: Elevernes personlige og relationelle betingelser i såvel læring som i egne netværk er afgørende for, hvordan elevernes udvikling mod et kvalificeret valg kan foregå. Dette handler bl.a. om elevernes muligheder for at få støtte i deres valgprocesser og i relation til elevernes omverdensforståelse og tro på egen formåen. Det vil endvidere være ud fra disse og andre forhold, at elevernes faglige, personlige og sociale forudsætninger i forhold til uddannelse skal forstås.

Væsentligt for opfyldelsen af færdigheds- og vidensområderne – og i elevernes grundlag for at kunne foretage et personligt og kvalificeret valg – er derfor, at uddannelse og job bringer eleverne en mangfoldighed af inspiration og perspektiver. I denne mangfoldighed kan den enkelte elev afspejle sine muligheder, relatere sig til andres karriereveje og motiveres til at lære mere for at nå sine egne mål.

2.2 Læremidler

En række af de læremidler, der indgår i skolens timefag, har elementer med relevans for uddannelse og job. Det gælder bl.a. i dansk, historie og samfundsfag. Desuden stiller en række brancher, erhverv og faglige organisationer læremidler og idéer til forløb til rådighed.

Til inspiration for hvorledes uddannelse og job kan indgå i Folkeskolens fag, henvises til EMU, hvor fagformål, læseplaner, fagligt inspirationsmateriale, eksemplariske læringsforløb m.v. er samlet. I tilrettelæggelse af undervisningen vil UU kunne bidrage med kontakt til relevante aktører, der har materialer til brug ved planlægningen og udførelsen af læringsforløb og andre aktiviteter.

Læremidler i uddannelse og job skal generelt kendetegnes af aktualitet og relevans, når det netop er temaer som uddannelse, job, arbejdsliv, arbejdsmiljø, beskæftigelse, iværksætteri og virksomheders indhold og udvikling, der indgår. Vigtigt i valg og udarbejdelse af læremidler er også, at der tages afsæt i elevernes forudsætninger, ønsker,

interesser og ressourcer. Dette er væsentligt, når fokus er rettet på at motivere og kvalificere elevernes personlige valg.

Endvidere giver de aktiviteter, der inddrager det omgivende samfund, mulighed for at indsamle læremidler og inspirere til læringsforløb. Det gælder fx ved besøg på og fra virksomheder, uddannelsessteder, erhverv, brancher og organisationer. Læremidler og inspiration til forløb kan også skaffes på uddannelsesmesser, ved introduktionskurser og brobygningsforløb samt i erhvervspraktikforløb.

2.3 Uddannelse og job – og forældre

I adskillige af de områder, temaer og aktiviteter, som er indeholdt i uddannelse og job, kan forældre og andre voksne fra elevernes netværk medvirke. Det gælder fx ved besøg i klassen med fortællinger om karriereforløb, livserfaringer, job, uddannelsesforløb, skolegang m.v. Det gælder ligeledes, når der er brug for kontakt til og aftaler med virksomheder, forretningsliv, erhverv og foreninger. Endvidere kan forældre være behjælpelig i forbindelse med erhvervspraktik eller andre aktiviteter, hvor eleverne opsøger viden i praksis.

2.4 Undervisningens organisering; et obligatorisk emne fra børnehaveklassen til 9. klassetrin

De færdigheder og den viden, som eleverne skal opnå med det obligatoriske emne uddannelse og job har afsæt i de tre kompetenceområder: Personlige valg, fra uddannelse til job og arbejdsliv. Kompetenceområderne, mål og temaer fra uddannelse og job integreres og beskrives i planlægningen af skolens timefag, aktiviteter og øvrige undervisning.

Det gælder i hele skoleforløbet fra børnehaveklassen til 9. klasse, hvor undervisningen tilrettelægges, så der skabes helhed og sammenhæng. Dette sker i koblingen til de læringssammenhænge, hvor emnet indgår undervejs, men også i en fortløbende og fremadrettet progression, der forløber:

Fra det konkrete til det abstrakte.

Fra det nære til det omkringliggende/yderliggende og fjerne.

Fra det enkle til det mere komplekse.

Udbyttet af undervisningen er betinget af, at det såvel i planlægningen som i udførelsen tydeligt fremgår, hvornår og hvordan undervisningsforløb integrerer emnet uddannelse og job. Dette gælder bl.a., når emnet indgår i relevante obligatoriske fag, tværgående temaer, lærings- og valgforberedende aktiviteter, understøttende undervisning og andre af skolens og UU-vejledningens aktiviteter.

Emner som arbejdsmiljø før og nu, tal om beskæftigelsens udvikling eller læsning om menneskers familie- og arbejdsliv i et historisk perspektiv er eksempler på, hvordan bl.a. dansk, matematik, samfundsfag og historie har paralleller til de temaer, der indgår i uddannelse og job. At koble indhold og perspektiver fra disse eller tilsvarende relevante emner til uddannelse og job er derfor oplagt.

Det skal også tydeligt fremgå, hvordan elevernes færdigheder og viden fra uddannelse og job indgår i elevplanen og dermed i den løbende evaluering af elevernes udbytte og opfyldelse af mål. Dette sker i særlig grad i udskolingen, hvor elevernes udvikling af parathed til at vælge og til at gennemføre en ungdomsuddannelse er et fokusområde i uddannelse og job.

Tilrettelæggelsen af uddannelse og job sker i samarbejde med Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), som kan inddrages i undervisningen. Samtidig er de kundskaber og færdigheder, som eleverne opnår i uddannelse og job, en del af grundlaget for UU's kollektive vejledning og øvrige vejledningsaktiviteter fra 7. klasse og fremefter.

Kendetegnende for emnets indhold og arbejds måder er ydermere, at der skal samarbejdes, organiseres og koordineres med en række aktører fra det omgivende samfund; uddannelsessteder, virksomheder m.v.

2.5 Den åbne skole

Et væsentligt kendetegn ved uddannelse og job er brug og inddragelse af aktiviteter, der foregår uden for skolen; besøg på virksomheder og hos forskellige erhverv og brancher, besøg på uddannelsessteder, udforskning af lokalsamfundets forretningsliv, virksomheder, foreninger m.v. Desuden kan der i tilknytning til elevernes erhvervspraktik i udskolingen arbejdes med den enkelte elevs udbytte i forhold til valg af uddannelse og job. Også erhvervspraktikforløb for hele klassen kan danne baggrund for fælles fordybelse i bl.a. arbejdsforhold, arbejdsmiljø, iværksætteri og arbejdskulturer.

Desuden bringer forskellige menneskers besøg i klassen og på skolen både praksisviden og perspektiver med sig på karrierevejes mangfoldighed og muligheder. Det kan være ved besøg fra elevernes egne netværk eller ved besøg af virksomheder, iværksættere, organisationer, uddannelsessteder og unge i uddannelse og job. Med fortællinger, information og aktiviteter kan disse besøg desuden indgå i forskellige læringsforløb på tværs af en række fag, hvor fokus er rettet på livs- og arbejdsformer, på jobtyper, på innovation eller andre temaer i uddannelse og job.

2.6 Den understøttende undervisning

I de kompetence-, færdigheds- og vidensområder, som uddannelse og job indeholder, er der inspiration at hente til den understøttende undervisning.

Dette kan bl.a. ske i temauger, emnedage og ved andre aktiviteter, der udfolder sig på tværs af fag, klasser og klassetrin. I nye læringsfællesskaber arbejder eleverne fordybende og praktisk med tematikker fra uddannelse og job, fx ved at iværksætte egne produktionsforløb, interviewe voksne i eget netværk om deres arbejdsliv eller med besøg på virksomheder.

Med sit fokus på udviklingen af elevernes valgkompetencer og bidrag til at gøre eleverne uddannelsesparate kan uddannelse og job ligeledes danne baggrund for, at den understøttende undervisning bruges til faglig eller anden fordybelse. Det kan fx handle om, at eleverne ud fra ønsker og mål for uddannelse har brug for at arbejde intensivt med en række faglige forudsætninger eller få mere viden om karrieremuligheder.

I den understøttende undervisning kan også inddrages UU-vejledere, ungdomsskolens undervisere, andre faggrupper og personer fra job, uddannelser eller elevernes eget netværk, hvormed elevernes karrierelæring og valgproces får ny inspiration og alternative perspektiver.

2.7 Anvendelsesorienteret og varieret skoledag

Emnets forbindelse til det omgivende samfund bidrager til, at eleverne får en variation af erfaringer og viden, hvori eleverne selv er praktisk og aktivt deltagende – også i andre læringsrum end skolens. Emnets brug af uddannelses- og jobrettede aktiviteter er i det hele taget oplagte muligheder for, at eleverne i fællesskab eller på egen hånd udforsker og foretager undersøgelser. Dette kan bl.a. give eleverne forskellige praksisnære oplevelser, der kan understøtte deres viden om karriereveje. Men undersøgelser og oplevelser af denne karakter kan også styrke elevernes motivation og parathed til valg, uddannelse og livslang læring.

Med besøg fra og inddragelse af uddannelsessteder, virksomheder, UU-vejledere, forældre og andre personer fra elevernes netværk er uddannelse og job tillige med til at give eleverne variation i skoledagens indhold.

2.8 Uddannelse og job og Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU)

Tilrettelæggelsen af uddannelse og job sker i samarbejde mellem skolen og UU. I den fælles tilrettelæggelse tænkes sammenhængen mellem undervisning i uddannelse og job og den kollektive vejledning på en måde, hvor den kollektive vejledning bygger oven på den viden og de færdigheder, som eleverne får i uddannelse og job. Også i UU's kollektive vejledning i klasserne er fokus rettet på at udfordre og kvalificere elevernes valg af uddannelse. Med brug af vejledningsmetoder og vejledningsforløb understøtter den kollektive vejledning derfor elevernes valgproces. Endvidere omhandler den kollektive vejledning elevernes forberedelse og efterbehandling af kollektive vejledningsaktiviteter, såsom introduktionskurser i 8. klasse og andre valgforberedende aktiviteter.

I UU's kollektive vejledning indgår desuden præsentation af ungdomsuddannelsernes indhold, struktur og muligheder samt vejledning om ansøgningsprocedurer til ungdomsuddannelse, introduktion af virtuel vejledning og orientering om uddannelsessystemets muligheder.

Når UU individuelt og gruppevis vejleder de elever, der har brug for en skole- og vejledningsindsats, er samarbejdet mellem skolen og UU i særlig grad fokuseret på at styrke disse elevers forudsætninger for at vælge og gennemføre en uddannelse. Med vejlednings- og læringsforløb samt vejledningsaktiviteter for denne elevgruppe målrettes den fælles indsats specifikt til den enkelte elevs behov for faglig og anden udvikling. Også i denne del af UU's vejledning er elevernes viden og færdigheder fra uddannelse og job et væsentligt afsæt for at nå målet om, at eleverne bliver parate til at vælge og parate til at gennemføre uddannelse.

Undervisningen i uddannelse og job samt UU's kollektive vejledning skal som alle andre læringsaktiviteter tilrettelægges og differentieres i forhold til elevernes forudsætninger og behov. I udvælgelsen af temaer, aktiviteter og metoder skal der derfor tages højde for, at eleverne har forskellige afsæt, kompetencer, potentialer, kontekster og behov i deres lærings- og valgproces.

Jf. bekendtgørelse om vejledning om uddannelse og erhverv skal vejledningen i Folkeskolen ses i sammenhæng med og bygge oven på den viden og de færdigheder, som eleverne blandt andet har tilegnet sig i Folkeskolens obligatoriske emne uddannelse og job. Den kollektive vejledning, som Ungdommens Uddannelsesvejledning står for i Folkeskolens 7. til 9. klasse samt i 10. klasse, skal forberede eleverne til valg af ungdomsuddannelse ved udgangen af 9. eller 10. klasse. Eleverne skal som led i den kollektive vejledning udfordres i deres forestillinger om valg af uddannelse, så dette valg finder sted på et reflekteret og oplyst grundlag.

Jf. bekendtgørelse om uddannelsesparathed, uddannelsesplaner og procedurer ved valg af ungdomsuddannelse er det både en skole- og en vejledningsopgave, at eleverne bliver uddannelsesparate til at kunne vælge, påbegynde og gennemføre en ungdomsuddannelse efter 9. eller 10. klasse. For de elever, som i 8. klasse vurderes ikke-uddannelsesparate af skolen, skal skolen i samarbejde med Ungdommens Uddannelsesvejledning iværksætte en målrettet vejlednings- og skoleindsats.

Undervisningen i uddannelse og job kan levere sit bidrag til, at eleverne bliver uddannelsesparate, og denne indsats skal ses i sammenhæng med den øvrige indsats, som skolen og Ungdommens Uddannelsesvejledning iværksætter.

3. Kompetenceområder i uddannelse og job

Det obligatoriske emne uddannelse og job består af tre kompetenceområder:

1. Personlige valg
2. Fra uddannelse til job
3. Arbejdslivet

De tre kompetenceområder skal udforme sig med progression skoleforløbet igennem. Kompetenceområder skal bidrage til, at eleverne kender til og kan vurdere sammenhænge mellem uddannelse, erhvervs- og jobmuligheder og de vilkår, der kan knytte sig til arbejdsliv og karriere. Undervisningen skal lede frem til, at eleverne kan træffe valg på baggrund heraf og i overensstemmelse med egne ønsker og forudsætninger.

3.1 Personlige valg

Kompetenceområdet personlige valg omhandler de tre færdigheds- og vidensområder; mine mål, mine muligheder og mine valg. Undervisningen kan tilrettelægges som sammenhængende forløb indeholdende mål, der går på tværs af disse og dermed leder frem til, at eleverne kan koble egne interesser og forudsætninger med muligheder i uddannelse, job og karriere.

I undervisningen skal eleverne udfordres på de valg, de træffer, både undervejs i skoleforløbet og i forbindelse med det foreløbige valg af ungdomsuddannelse i 8. klasse. Dette kan fx ske i forbindelse med valg af valgfag og emner til projektopgaver samt i kollektive vejledningsaktiviteter, bl.a. introduktionskurser i 8. klasse.

I kompetenceområdet er der både fokus på elevernes egne ønsker og forudsætninger og på sammenhængen mellem disse og mulige karriereveje. Undervisningen skal lede frem til, at eleverne kender deres værdier og interesser, og at de kan begrunde deres valg. I undervisningen kobles arbejdet med elevernes personlige mål til deres motivation til læring og til de valg, som de skal træffe undervejs i deres skoleforløb. Desuden arbejdes der løbende med at udvide elevernes valgperspektiv bl.a. ved at støtte dem i at identificere forskellige muligheder i uddannelse og job.

Eksempel på tema: At træffe valg

Børnehaveklassen - 3. klasse: Voksnes valg

Med besøg i klassen af forældre, bedsteforældre og andre voksne fra elevernes netværk får eleverne forskellige fortællinger og cases fra før og nu om, hvordan voksne har foretaget deres valg i karriereforløb; fra deres skolegang og videre frem. Hvad har disse voksnes uddannelses- og arbejdsliv indeholdt? Ud af fortællingerne får eleverne viden om, hvad valg kan føre til, hvilken betydning valg kan have, hvordan oplevelser og tanker har været, når valg skulle træffes m.v. På baggrund heraf skal eleverne illustrere eller på anden vis gengive deres drømme om fremtiden.

4.-6. klasse: Før jeg vælger valgfag

Til forberedelse af elevernes valg af valgfag i 7. klasse kan eleverne udforme tegninger, plancher, fortællinger eller på anden vis illustrere deres fremtidsforestillinger, interesser, ønsker og mål. Med besøg i klassen af elever fra 7. til 9. klasse, der fortæller om deres valgfag og om de tanker, de har haft da de valgte, får eleverne både viden og inspiration, der kan bruges til at drøfte egne valgovervejelser i fællesskab og til, at den enkelte elevs valg har et kvalificeret og nuanceret afsæt.

7.-9. klasse: Jeg træffer mit uddannelsesvalg

Som optakt til det foreløbige valg af ungdomsuddannelse i 8. klasse kan eleverne ved hjælp af hjemmesider og databaser (fx på ug.dk) undersøge en række job. Undersøgelserne kan fx omfatte jobbets indhold, beslægtede job samt forskelle og ligheder mellem disse. Undersøgelsen kan også omhandle, hvilke ungdomsuddannelser der kan knytte an til forskellige job. Eleverne kan herefter individuelt eller gruppevis fremlægge indholdet i disse job, deres særkende og eventuelle fællestræk og hvilke uddannelsesveje, som kunne lede til disse.

3.2 Fra uddannelse til job

I kompetenceområdet fra uddannelse til job er færdigheds- og vidensområderne beskrevet under overskrifterne; fra uddannelse til job, information samt uddannelses- og jobkendskab. Undervisningen kan tilrettelægges som sammenhængende forløb indeholdende mål, der går på tværs af disse og dermed lede frem til, at eleverne kan vurdere sammenhænge mellem uddannelse og erhvervs- og jobmuligheder.

Undervisningen skal give eleverne kendskab til uddannelses- og jobmuligheder og til de vilkår og forudsætninger, der kan knytte sig til forskellige former for uddannelse og beskæftigelse. En væsentlig del af undervisningen er derfor, at eleverne trænes i at indsamle, bearbejde og vurdere informationer, der kan relatere sig til forskellige karriereforløb.

I kompetenceområdet skal eleverne opnå viden om job, brancher, erhverv og virksomheder i såvel indland som udland og om den variation af veje, muligheder og koblinger, der findes mellem uddannelser og job. En uddannelse kan føre til mange forskellige job, og eleverne skal derfor opnå kendskab til mangfoldigheden i de muligheder, uddannelse kan give, og til at uddannelse kan danne afsæt for ansættelse, karriere og iværksætteri.

I kompetenceområdet skal eleverne endvidere opnå kendskab til og færdigheder i at gøre kritisk brug af forskellige typer kilder til information om uddannelser og job. Kilderne kan være personlige møder fra besøg på og fra virksomheder, uddannelsesinstitutioner og andre fra lokalsamfundet. Kilderne kan være unge i uddannelse og job eller kilder, der findes ved opsøgning af informationer hos mennesker i elevernes egne netværk. Også i virtuelle platforme og i materialer fra uddannelser, virksomheder, erhverv, brancher og

faglige organisationer er der viden at hente om veje fra uddannelse til job eller konkrete informationer om uddannelsers indhold, krav og fremtidsmuligheder.

Eksempel på tema: Uddannelsesveje til job

Børnehaveklassen - 3. klasse: Job på vores skole

Eleverne undersøger, hvilke job der er på skolen. I klassen eller gruppevis forberedes spørgsmål, der målrettes de enkelte job, og eleverne foretager derefter interviews af fx skolesekretærer, rengøringsassistenter, pædagoger, skolens leder m.fl. I tilknytning hertil kan spørgsmålene også omhandle, hvilke uddannelser der er gået forud for de forskellige job. Med brug af plancher, fotos og fortællinger fremlægges resultater af elevernes undersøgelse.

4.-6. klasse: Unge i uddannelse

Gennem besøg af unge, der er i gang med ungdomsuddannelse, får eleverne de unges fortællinger om, hvad der i skolegang, fritid og i øvrigt havde betydning, da de unge valgte deres uddannelsesvej, og hvad der indgik i deres overvejelser om fremtidige job og karriere. Eleverne kan inden besøget have forberedt spørgsmål til de unge og have undersøgt indhold, krav og muligheder i enkelte ungdomsuddannelser.

7.-9. klasse: Job i vores lokalsamfund

Ud fra besøg på eller fra en række lokale virksomheder afdækker eleverne, hvilke job disse virksomheder indeholder. Med baggrund heri opsøges mere information om de uddannelser og uddannelsesveje, der kan føre til disse job. Endvidere kan eleverne undersøge, hvilke andre job de fundne uddannelser kan føre til. Undersøgelsesresultatet kan bl.a. indgå i forberedelse af erhvervspraktikforløb og valg af erhvervspraktiksteder.

3.3 Arbejdsliv

I kompetenceområdet arbejdsliv er færdigheds- og vidensområderne beskrevet under overskrifterne; arbejdsvilkår, arbejdsmarked samt arbejdsliv. Undervisningen kan tilrettelægges som et sammenhængende forløb, der går på tværs af disse og dermed leder frem til, at eleverne kan vurdere sammenhænge mellem egne valg og forskellige vilkår i arbejdsliv og karriere.

I undervisningen skal eleverne både tilegne sig viden om forskellige typer job og om de vilkår og betingelser, som kan knytte sig til forskellige former for beskæftigelse.

I kompetenceområdet skal eleverne opnå kendskab til det omgivende samfund og forudsætninger for at vurdere betydningen af vilkår og forandringer på arbejdsmarkedet. Heri indgår viden om forskellige former for beskæftigelse, typer arbejde, arbejdsformer og arbejdsliv. Desuden indgår arbejdslivets kobling til menneskers hverdag, fritid og livsbetingelser i kompetenceområdets temaer.

Blandt temaerne er endvidere det rummelige arbejdsmarked og den betydning, ligestilling og ligestilling og ligeværd kan have for menneskers trivsel på arbejdspladsen. Også iværksætteri og innovation indgår i dette kompetenceområde, hvor fokus især rettes på, at eleverne kan sammenholde de muligheder, som iværksætteri giver, med egne karriereovervejelser.

Eksempel på tema: Hvordan kan gode idéer arbejde?

Børnehaveklassen - 3. klasse: Vores idéer – vores produktion

Ud fra et fælles idéoplæg og eventuelt i forbindelse med tværgående forløb, temadage eller ved arrangement for forældre udformer eleverne et produktionsforløb, hvor elevernes selv fremstillede produkter skal udvikles, udarbejdes, markedsføres og sælges. De forskellige arbejdsopgaver beskrives som job og fordeles. Elevernes erfaringer fra forløbet og fra indholdet i deres job kan efterfølgende bruges til at udvide jobbeskrivelsen med flere detaljer, til at drøfte fordele og ulemper ved de forskellige job og til at drøfte, hvordan elevernes job ligner de job, som voksne i elevernes netværk har.

4.-6. klasse: Voksnes idéer og virksomheder

Eleverne besøger virksomheder, der har iværksætterbaggrund. På denne baggrund drøftes, hvad der i særlig grad kendetegner iværksætteri og betydningen heraf. Individuelt eller gruppevis udvælger eleverne en dansk virksomhed med iværksætterbaggrund til nærmere undersøgelse af dens baggrund, indhold, produktion, jobtyper m.v. Undersøgelserne indgår i en fælles fremlæggelse, hvor fokus bl.a. kan være, hvordan eleverne ser deres egne muligheder i forhold til iværksætteri.

7.-9. klasse. Innovation i uddannelser

Besøg på eller fra ungdomsuddannelser, hvor innovation er vigtige elementer, bruges til at eleverne undersøger og afdækker, hvilke job og videregående uddannelser, disse uddannelser kan føre til. Alternativt eller som supplement kan indgå besøg på videregående uddannelser, hvor forskning, produktudvikling, højteknologi m.v. indgår.